

**O'QUVCHILARNING ONA TILIGA MEHRINI OSHIRISH VA
UNI O'RGATISHNING AHAMIYATI**

Surxondaryo viloyati Sho'rchi tumani

46-maktab boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

Safarova Sanobar Xurramovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ona tili fanini o'quvchilarga o'rgatishning ahamiyati va xususiyati haqida ayrim fikr-mulohazalar yuritilgan. Shuningdek, maqolada Ona tili ta'limini bugungi kun yoshlariga o'qitishda muhim bo'lgan jabhalarga ham bizning ta'limimiz bo'yicha baho berilgan.*

Kalit so'zlar: *Ona tili, ta'lim, timsol, millat ruhi, davlat tili, metodika, poydevor, salohiyat.*

**ВАЖНОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ ЛЮБВИ СТУДЕНТОВ К
РОДНОМУ ЯЗЫКУ И ПРЕПОДАВАНИЯ ЕГО**

Шорчинский район Сурхандарьинской области

Учитель начальных классов школы 46

Сафарова Санобар Хуррамовна

Аннотация: *В данной статье изложены некоторые мнения о важности и характере обучения студентов науке о родном языке. Также в статье оцениваются аспекты, которые важны в преподавании образования на родном языке современной молодежи, а также важные, на наш взгляд, аспекты в этой области.*

Ключевые слова: *Родной язык, образование, символ, национальный дух, государственный язык, методология, основа, потенциал.*

**THE IMPORTANCE OF INCREASING STUDENTS' LOVE FOR
MOTHER LANGUAGE AND TEACHING IT**

Shorchi District, Surkhandarya Region

Primary education teacher of school 46

Safarova Sanobar Khurramovna

Abstract: *This article contains some opinions about the importance and nature of teaching students the science of the mother tongue. Also, the article evaluates the aspects that are important in teaching mother tongue education to today's youth, as well as the important aspects in the field in our opinion.*

Key words: *Mother tongue, education, symbol, national spirit, state language, methodology, foundation, potential.*

Davlat tiliga bo'lgan e'tibor mustaqillikka bo'lgan e'tibor, davlat tiliga ehtirom va sadoqat ona Vatanga ehtirom va sadoqatdir!

Shavkat Mirziyoyev, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

Ona tili – millatning ruhidir. Til – davlat timsoli, mulki. Tilni asrash, rivojlantirish – millatning yuksalishi demak. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat tilining maqomi huquqiy jihatdan mustahkamlab qo'yilgan. Shu tariqa o'zbek tili mustaqil davlatimizning bayrog'i, gerbi, madhiyasi qatorida turadigan, qonun yo'li bilan himoya qilinadigan muqaddas davlat ramziga aylandi.

Barcha ona tili darslarida o'quvchilar bilishini va malaka qobiliyatlarini takomillashtirish maqsadida oldin o'tilgan darslarni takrorlashga vaqt ajratiladi. Takrorlash bilimlarni aniqlashga, hisobga olish va shu bilan bir vaqtda mustahkamlashga yordam beradi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida oldin o'tilganlarni takrorlash bilan bir vaqtda va takrorlash jarayonida oz-ozdan yangi bilimlar berib boriladi. Takrorlash orqali o'quvchilar o'z bilimlarini tartibga soladilar, mustahkamlaydilar. Ilg'or tajribali o'qituvchilar darslarni tashkil

etishda oldin o‘tilganlarni mustahkamlash, yangi bilimlarni o‘zlashtirish bilan bir vaqtda keyingi darsda o‘rganiladigan mavzu uchun zamin tayyorlaydilar. Hozirgi zamon darsi shundan iboratki, o‘quvchi, tinglovchi, o‘qituvchi esa ma'ruzachi bo‘lib qolmasligi kerak. Balki o‘qituvchi darsni kuzatib tartibga soluvchi rejissorga aylanmog‘i lozim. O‘qituvchi darsni shunday tashkil etishi kerakki hamma o‘quvchi shu mavzu yuzasidan mustaqil fikr yuritsin, o‘z fikrini ayta olsin, kamchiligi bo‘lsa o‘rtoqlari va o‘qituvchi javobidan kelib chiqib to‘g‘rilay olsin. Darsning xarakter xususiyatiga qarab dars interfaol usulda bo‘lishiga erishishi lozim. Darslarda testlardan va tarqatmali materiallardan foydalanish ham yaxshi natija beradi. Ona tilidan bilim berishda o‘quvchilarning hayotiy tajribasiga tayanish muhimdir. O‘qituvchi nazariy xarakterdagi umumlashtirish zarur bo‘lgan daliliy materiallarni yig‘ish bosqichida ham, berilgan bilimlarni amaliyotga tatbiq etish uchun ham bolalarning hayotiy tajribasiga, nutqqa oid amaliyotiga tayanadi. Tilga oid bilimni o‘rganish natijasida o‘quvchilar nutq faoliyatining sifati o‘zgaradi, ongliligi ortadi. Tilni o‘rganishni hayot bilan bog‘lash dunyoning moddiylikini tushunishga asos yaratadi. Bu bilan bir paytda ona tili darslarining asosiy vazifalaridan biri bo‘lmish o‘quvchilarda to‘g‘ri kuzatish va o‘z fikrlarini og‘zaki va yozma shaklda aniq bayon etish ko‘nikmasini o‘stirish masalasi hal qilinadi. Bunda o‘qituvchidan o‘quvchilarda dialektik fikrlash ko‘nikmasini shakllantirishga alohida e‘tibor berishi talab etiladi. Dialektik tafakkur keng ma'noda hodisalarning boshqa hodisalar va jarayonlarga bog‘liqligini hisobga olib, ularni har tomonlama mavjud belgilari yig‘indisi bilan rivojlanishda ko‘rish ko‘nikmasini ta'riflaydi. Tafakkurning bunday sifati o‘quvchilarda asta-sekin shakllana boradi va o‘z navbatida, ular kuzatish jarayonida dalillarni topish, ularni tahlil qilish va o‘rganiladigan hodisalarning ayrim tomonlari o‘zaro bog‘liqligini aniqlash, taqqoslash va umumlashtirish ko‘nikmasini egallab boradilar. Keyingi yillarda o‘quvchilarning o‘quv faoliyati tobora izlanish xarakteriga ega bo‘lmoqda. Tilni o‘rganishda o‘quvchilar uchun ayrim qoida va aniqliklarni yodlab olish emas, balki atrofdagi hayotni kuzatish asosida o‘quvchilarning o‘zlari „topgan“ yoki adabiy manbalardan tayyor olingan

til materialini maqsadga muvofiq analiz va sintez qilish yetakchi hisoblanadi. O'rganiladigan grammatik va so'z yasalishiga oid, leksik tushunchalarning mavjud belgilarini aniqlash jarayonida faol qatnashish, bilib olingan dalillarni o'xshash va farqli tomondan qiyoslash, shuningdek, o'rganilgan nazariy bilimlarni har xil nutqiy faoliyatga ijodiy tatbiq etish - bularning barchasi o'quvchilarda dialektik fikrlash ko'nikmasini o'stirish uchun zamin va shart-sharoit yaratadi. Bunda muhim omillardan biri o'quvchilarning aqliy faoliyatini o'qituvchi tomonidan maqsadga muvofiq boshqarish, ularda orfografik, grammatik yoki leksik uslubiy vazifalarni hal qilishning umumiy metodlarini shakllantirish hisoblanadi. Ona tilini o'rganish jarayonida o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirish masalasini hal qilishda maktabda ona tilini o'rgatishga asos bo'ladigan material alohida qimmatga ega. Materialning g'oyaviy yo'nalishi va badiiy ifodaliligi o'quvchilarning fikrlash faoliyatiga, his-tuyg'ulariga ta'sir etadi, atrof-muhit haqidagi bilimlarini kengaytiradi, tilga va uni yaratgan xalqqa qiziqishini tarbiyalaydi, o'quvchilarning umumiy taraqqiyoti darajasini o'stiradi va ularning shaxsiy sifatlarining, dunyoqarashlarining shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Keyingi yillarda maktab ona tili darsliklari va o'qituvchilar uchun nashr qilingan qo'llanmalar materiali mazmuniga qo'yilgan talablar anchagina ortdi. Materialning asosiy mezonlari matn va alohida gaplarning bilimni boyituvchi qimmatini, leksik-uslubiy aniqligi, mavzu jihatdan xilma-xilligi, hayotning turli tomonlari bilan bog'lanishi, matnlarning g'oyaviy-mavzuviy yo'naltirilganligi, maktab yoshidagi o'quvchilarga mosligidir. Shunday qilib, tilni o'rganish jarayonida maktab yoshidagi o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirishga o'qituvchining metodologik yondashuvi, o'quvchilar o'zlashtiradigan ijtimoiy hodisa sifatida rivojlanib boruvchi til haqidagi bilimlar majmuasi, o'quvchilar o'rganib oladigan bilish usuli, tilni o'rganishga asos bo'ladigan materialning bilim berishdagi, g'oyaviy-siyosiy va badiiy qimmatini hal qiluvchi ta'sir ko'rsatar ekan. O'quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u maktabda va maktabdan tashqarida olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarning barcha tizimida hal qilinadi huni

ta'kidlash kerakki, o'zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi xalqimizning milliy mustaqillikka erishish yo'lidagi muhim qadamlaridan biri bo'lgan edi. Istiqloq yillarida mamlakatimizda barcha sohalarda bo'lgani kabi tilimiz taraqqiyotida ham muhim o'zgarishlar yuz berdi. O'zbek tilining xalqaro miqyosda obro'si oshdi.

Shukrkim, milliy tilimizga bo'lgan e'tibor va hurmatni Davlatimiz rahbarining Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 75-sessiyasida so'zlagan nutqida yana bir bor tarixiy ahamiyat kasb etdi, desak mubolag'a bo'lmaydi. Eng buyuk qudrat ona tildadir. Yana bir bor Yurtboshimiz o'z xalqiga bo'lgan mehr-muhabbatini namoyon etdi. Bu muhabbat ona tilga, Vatanga bo'lgan muhabbatdir.

Til – millat qiyofasining bir bo'laki. Dunyodagi barcha xalqlar o'zining milliy rasmiy tiliga ega deb aytolmaymiz. Chunki bu xalqning milliy mustaqilligi bilan bog'liq. Mutaxassislarining so'zlariga qaraganda, bugungi kunda har ikki haftada bitta til yo'qolib bormoqda. Bu, o'z navbatida, o'sha tilda so'zlashuvchi xalqlarning yo'qolishini anglatadi. YuNESKO vakillarining so'zlariga qaraganda, qachonlardir odamlar so'zlashadigan tillarning soni 7 mingdan 8 mingtagacha yetgan bo'lsa, bugungi kunda sayyoramizda 6 mingta til mavjud bo'lib, ularning 90 foizi yo'qolib ketish arafasida turibdi. Bu asosan sivilizatsiya tufayli madaniyatidan ayrilayotgan kam sonli millatlarning tillaridir. Bu tillarda so'zlovchi aholining ayrimlari yozuvga ega bo'lsa, ayrimlari bundan bebahradir.

O'z ona tilimizga bo'lgan muhabbatni xalqimizning, odamlarning samimiy suhbatlarida, yuksak axloqiy fazilatlarida ko'rib, beixtiyor shunday el farzandi ekanligimizdan faxrlanamiz.

Bugun qaysi jabhani olmaylik, ularning barchasida davlat tilida ish yuritish va o'zbek tilining nufuzini oshirish bilan bog'liq ishlar sifat jihatidan yuqori bosqichga ko'tarilganligini ko'ramiz. Jumladan, "O'zeltexsanoat" uyushmasi tizimidagi korxonalarda ham o'zbek tiliga bo'lgan munosabat tubdan o'zgarganligini ko'rish mumkin. Buni, avvalo, xat-hujjatlar almashinuvida, qabul qilinayotgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarda, qolaversa, ishlab chiqarilayotgan har

bir mahsulot qadog‘i va uning yorliqlarida sof o‘zbek adabiy tili talablariga amal qilinayotganligini guvohi bo‘lish mumkin. Reklama va peshtaxtalarda ham bu kabi qat‘iy talablar e‘tiborga olinmoqda. Tadbirlar va barcha yig‘ilishlar avvalo o‘zbek tilida, zaruratga qarab boshqa tillarda tashkil qilinmoqda.

Shu aziz Vatanda yashayotgan fuqaro borki, har qachongidan ko‘ra o‘zbek tiliga bo‘lgan yuksak iftixor va e‘tiborni ich-ichidan his etib turibdi.

Darhaqiqat, til madaniyat ko‘zgusi va ruhimizning qanoti ekan, biz ona tilimiz orqali xalqlar, millat va elatlar orasida hamisha aziz-u mukarram ekanligimizni aslo unutmasligimiz kerak. O‘zbekona lutf, muomala, milliy qadriyatlar, odob-axloq esa ona tilimiz madaniyatining kalitidir.

Zero, shoir aytganidek:

Mayli, kim qay tildan zavqu shavq olsa,

Mening o‘z tilimga ming jonim fido.

Erta ona tilim agar yo‘qolsa,

Men bugun o‘lishga bo‘lurman rizo.

Shu o‘rinda yurakdan otilguvchi yana bir sado bizni yuksaklik sari chorlaydi.

QADRING BALAND BO‘LSIN, ONA TILIM!

Foydalangan adabiyotlar:

1. Husanboeva Q. Adabiyot – ma’naviyat va mustaqil fikr shakllantirish omili. T.: 2009.
2. Qodirov V. Adabiyot o‘qitish metodikasi. Ma’ruzalar matni. Andijon.: 2010.
3. Karima Qosimova va boshqalar “Ona tili o‘qitish metodikasi Toshkent.: 2009
4. Boqijon To‘xliyev “Ifodali o‘qish” Toshkent.: 2015
5. Normatov U. “Ona tili o‘qitishning dolzrb muammolari”, -T.: 2008 y
6. https://uz.wikipedia.org/wiki/Ona_tili 7. <https://kun.uz/uz/35715601>